

## НАЧЕЛО УТВРЂИВАЊА ИСТИНЕ У АКТУЕЛНОЈ РЕФОРМИ КРИВИЧНОПРОЦЕСНОГ ЗАКОНОДАВСТВА<sup>1</sup>

*Апстракт:* Истраживање изнећо у овом раду посвећено је дометима начела утврђивања истине у Нацртиу закона о изменама и дојунама Законика о кривичном процесу, објављеном на јесен 2024. године. Чланак, поред Увода, има четири основна дела. У првом аутор врши релативно сумарно подсећање на значење које начело утврђивања истине има у кривичном процесном праву, а пре свега у кривичнопроцесној науци. Пошом се прелази на обраду појединих решења садржаних у Нацртиу, где се у том смислу оцењује да ли она „појачавају“ дејство начела утврђивања истине у српском кривичном процесу, или не. У том смислу, посебна пажња посвећена је планираним изменама и дојунама члана 15 ЗКП, којима се на системски начин уређује доказивање. Након тога, анализира се домет начела утврђивања истине у другим релевантним, мање општим одредама Нацрта. Аутор закључује да се дејство начела утврђивања истине заиста оснажује предложеним изменама и дојунама ЗКП, али не на један системски начин, њиме пројисивања опште дужности суда (и других органа правосудја) да утврђује истину, где у том смислу изводи и доказе по службеној дужности, већ кроз промене неких других, конкретнијих одредби ЗКП (нпр. поштим проширених доказних услова у вези са признањем окривљеног, могућности да судија за преходни процес так предугме доказну радњу у користи одбране, и слично).

\* Асистент, Универзитет у Београду – Правни факултет и истраживач, Централно-европска академија, Будимпешта, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6623-5080>, [aleksa.skundric@ius.bg.ac.rs](mailto:aleksa.skundric@ius.bg.ac.rs).

1 Овај рад је настао као резултат истраживања у оквиру стратешког пројекта за 2025. годину „Проблеми стварања, тумачења и примене права“ (подтема: „Правосуђе и изазови данашњице“ – тема истраживачке групе: „Правосудна реформа са становишта међународног кривичног права и кривичног права“), који финансира Правни факултет Универзитета у Београду.

**Кључне речи: начело утврђивања истине, кривични поступак, Законик о кривичном поступку, доказивање, материјална истина.**

## 1. УВОД

Још од доношења важећег Законика о кривичном поступку Републике Србије (у даљем тексту: ЗКП) 2011. године, који је донео „такве новине да се слободно може рећи да он представља радикалан раскид са дотадашњом кривичнопроцесном традицијом Србије“;<sup>2</sup> у научној и стручној јавности присутни су предлози за његову ревизију.<sup>3</sup> Поједина решења садржана у Законнику била су предмет озбиљних и честих научних критика.<sup>4</sup> Једно такво решење, које свакако има карактер системског будући да утиче на архитектуру целокупног Законика, јесте оно у погледу начела утврђивања истине, које је како формално, тако и суштински скоро у потпуности елиминисано из ЗКП.

Министарство правде Републике Србије је 2021. године образовало Радну групу за анализу кривичног поступка, „у циљу идентификовања и отклањања његових слабости и недостатака и израде радног текста Закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку (у даљем тексту: Радна група)“.<sup>5</sup> У образложењу одлуке о образовању Радне групе је, између осталог, наведено: „Министарство правде је пратећи примену Законика о кривичном поступку уочило одређене недостатке, па је потребно приступити изради измена и допуна овог законика у циљу проналажења и прописивања решења која ће допринети отклањању уочених проблема“.

Након двогодишњег рада, Радна група је израдила Нацрт закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку (у даљем тексту: Нацрт), који је у међувремену и објављен на интернет сајту Министарства

2 S. Bejatović, „Reforma kivičnoprocesnog zakonodavstva i međunarodni pravni standardi“, *Crimen*, 2-3/2016, 93.

3 На почетку можемо навести становиште које је, чини нам се, представљало генерални утисак у време доношења и ступања на снагу новог ЗКП, а који је Јованчевић сублимирао на следећи начин: „Доношењем новог Законика о кривичном поступку од 2011. године утемељеном на акузаторском систему, српска кривичнопроцесна наука и пракса улази у ново раздобље недовољно познато на овим просторима“: N. Jovančević, „Položaj glavnih procesnih subjekata u novom ZKP iz 2011“, *Crimen*, 2/2012, 191.

4 Штавише, у литератури се истиче да „важећи Законик о кривичном поступку Србије из 2011. године, чија је комплетна примена започела 2013. године, спада с правом међу најкритикованије законске текстове у Србији, али и знатно шире“: М. Шкулић, „Казнена политика и реформа кривичног процесног законодавства Србије (адекватност реакције на криминалитет или не?)“, *Казнена политика и адекватност реакције на криминалитет* (ур. В. Турањанин, Д. Чворовић), Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и „Intermex“ – Београд, Златибор, 2024, 44.

5 Решење број 119-01-126/2021-05 од 12. маја 2021. године.

правде и који је потом током новембра 2024. године био предмет јавне расправе.<sup>6</sup> Између осталог, а што је значајно за тему нашег рада, Радна група је у образложењу Нацрта као прву карактеристику важећег ЗКП навела управо „изразиту девалвацију начела истине“,<sup>7</sup> те да су предложене измене и допуне садржане у Нацрту „условљене потребом да се законик усклади са Уставом РС, што се начелно чини поновним увођењем (лимитираног) начела истине у кривични поступак, а што потом има своје реперкусије и на организацију главног претреса“,<sup>8</sup> као и да је „предложеним изменама поново уведено начело истине у наш кривични поступак, али на један прилично лимитиран начин, тако да се тиме у основи не одступа од основног правила које је задржано, а сходно коме тужилац доказује своју оптужбу и према томе, сноси и ризик недоказивања“.<sup>9</sup>

Предмет истраживања које је садржано у овом раду јесте управо давање одговора на питање да ли се заиста, и ако да, онда у којој мери, начело утврђивања истине „враћа“ у ЗКП. С тим у вези, најпре ћемо дати једно релативно сумарно подсећање на ово кривичнопроцесно начело, односно на његову суштину, карактеристике и дејство. Потом ћемо прећи на поједине одредбе садржане у Нацрту, при чему ће пажња најпре бити посвећена општој одредби о доказивању у ЗКП (члан 15), док ћемо се након тога позабавити конкретизацијом начела утврђивања истине у неким другим релевантним одредбама Нацрта. Напоследку, у закључку чланка изложићемо наше мишљење о думетима начела утврђивања истине у израђеном Нацрту.

## 2. УКРАТКО О НАЧЕЛУ УТВРЂИВАЊА ИСТИНЕ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

Начело утврђивања истине се сматра једним од најважнијих начела кривичног процесног права континентално-европске правне традиције, па чак и као његово „врховно“ начело. У том смислу, у литератури се истиче: „Прокламовано у немачкој теорији пре више од два века, начело материјалне истине постало је кључно обележје евро-континенталног, мешовитог типа кривичног поступка, *differentia specifica* између два процесна модела, врховно

6 Нацрт је до предаје овог текста на штампу био доступан на интернет сајту Министарство правде, <https://www.mpravde.gov.rs/sr/sekcija/53/radne-verzije-prorisa.php>, последњи приступ: 24. 3. 2025. године.

7 Нацрт, 47. У том смислу резонује и кривичнопроцесна теорија: „Протеривање начела истине из кривичног поступка најрадикалнија је измена у процесном кодексу из 2011. године, коју консеквентно прати развлашћивање суда да се стара о доказивању правно релевантних чињеница“: В. Ђурђић, „Концепцијске странпутице у новом Кривичном поступку Србије“, *Реформа кривичног права* (ур. Г. Илић), Intermex, Београд, 20146, 80.

8 Нацрт, 51.

9 *Ibidem*.

и најважније начело...“.<sup>10</sup> У досадашњој српској и југословенској кривичнопроцесној књижевности постоје бројна и, више или мање, различита теоријска одређења овог начела, односно истине у кривичном поступку.<sup>11</sup> Ипак, заједничка суштина свих тих теоријских покушаја дефинисања начела утврђивања истине јесте у постојању доказно активног кривичног суда – односно, у ставу да начело утврђивања истине „постоји у конкретном кривичном поступку уколико у истом поступку постоји и дужност кривичног суда да истинито и правилно утврди чињенично стање и, како би то постигао, и његова дужност да по службеној дужности изводи доказе, независно од доказне иницијативе самих странака“.<sup>12</sup>

Међутим, у теорији је такође одавно постало јасно да „истина, ма колико у кривичном поступку била важна, не може и не сме бити таква вредност која се мора достизати по сваку цену“.<sup>13</sup> Наиме, у савременом праву постоје бројна ограничења дејства овог начела, за која, генерално узев, можемо рећи да суштински произлазе из начела правичног вођења кривичног поступка.<sup>14</sup> Према томе, начело утврђивања истине се може посматрати као врховно начело евро-континенталног модела кривичног поступка у материјалном смислу, а начело правичног вођења кривичног поступка као његово врховно начело у формалном смислу.<sup>15</sup>

### 3. НАЧЕЛО УТВРЂИВАЊА ИСТИНЕ И НАЦРТ

Начело утврђивања истине, схваћено на горе објашњени начин, а што представља радикално одступање од век и по дуге српске кривичнопроцесне

10 V. Bajović, *O činjenicama i istini u krivičnom postupku*, Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Beograd, 2015, 85.

11 Рецимо, Јекић истину у кривичном поступку одређује као „највећи степен подударности између уверења суда и онога што се десило у стварности, тј. кривичног дела и његовог учиниоца“: Z. Jekić, *Dokazi i istina u krivičnom postupku*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 1989, 72. Искрпно о начелу утврђивања истине у српској и југословенској кривичнопроцесној теорији видети у: А. Шкундрић, „Начело утврђивања истине и терет доказивања у кривичном поступку“, *Казнена полиијика и адекватности реакције на криминалитет* (ур. В. Турањанин, Д. Чворовић), Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и “Intermex” – Београд, Златибор, 2024, 491–495.

12 *Ibid.*, 493.

13 М. Шкулић, *Кривично процесно право*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2020, 83–84.

14 Ово уколико прихватимо екстензивну дефиницију начела правичног вођења кривичног поступка, према којој оно подразумева да „кривични поступак у целини и у односу на све његове субјекте треба да буде правичан“: А. Škundrić, „Odnos načela utvrđivanja istine i načela pravičnog vođenja krivičnog postupka“, *Sudski postupak – pravda i pravičnost : zbornik radova 35. susreta Kopaoničke škole prirodnog prava – Slobodan Perović*, Tom IV (ur. J. S. Perović Vujačić), Kopaonička škola prirodnog prava – Slobodan Perović, Beograd, 20226, 33.

15 Више о томе: *ibid.*, 35–45.

традиције,<sup>16</sup> више изричито није део позитивног кривичног процесног права Републике Србије.<sup>17</sup>

Овакво решење наишло је на бројне критике у научној и стручној јавности,<sup>18</sup> те су се многи аутори, залагали за поновну, барем делимичну,

16 Примера ради, у правном претходнику тренутно важећег ЗКП – Законика о кривичном поступку из 2001. године (*Службени лист СРЈ*, бр. 70/2001 и 68/2002 и *Сл. гласник РС*, бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 85/2005 – др. закон, 49/2007, 20/2009 – др. закон, 72/2009 и 76/2010 – у даљем тексту: ЗКП 2001), изричито је било прописано да су „суд и државни органи који учествују у кривичном поступку дужни да *истинити* и потпуно утврде чињенице које су од важности за доношење законите одлуке“ (члан 17 став 1). У теорији је истицано да „из ове законске одредбе јасно проистиче активна улога суда на утврђивању чињеничне основице одлуке о судбини кривичноправног захтева за кажњавање окривљеног“: С. Кнежевић, „Начело истине у кривичном поступку“, *Зашићени људских и мањинских права у европском правном поретку*, књига прва (ур. П. Димитријевић), Правни факултет у Нишу – Центар за публикације, Ниш, 2011, 301.

17 Међутим, у литератури се с правом указује да се чак и сада у појединим нормативним решењима садржаним у ЗКП, односно у појединим стадијумима или фазама поступка, препознају „остаци“, односно „обриси трагања за истином“: И. Миљуш, „Трагање за истином у кривичном поступку“, *Идентитетски преображај Србије: иприлози Пројекту 2017: колективна монографија* (ур. Р. Васић, Б. Чучковић), Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2018, 261 и даље. Другим речима, иако формално, па и суштински готово у потпуности избачено из српске кривичне процедуре, начело утврђивања истине је ипак имало неки, додуше крајње ограничени, утицај на њену конструкцију. Овакав закључак могућ је под условом да прихватимо да се дејство начела истине може степеновати, а што је уосталом и једна од полазних претпоставки овог рада. Иначе, сличан приступ аутор овог рада применио је и приликом анализе дејства начела утврђивања истине у правилима поступка пред Међународним кривичним судом: А. Škundrić, „Elementi načela utvrđivanja istine u normativnom okviru postupka pred Međunarodnim krivičnim sudom“, *Crimen*, 2/2022a, 284–303.

На овој линији размишљања је и Илић, који додуше иде и пар корака даље, те иако констатује да је „нормативни израз начела истине изостављен из законског текста“, те да је и „из других одредби видљива намера законодавца да суд ослободи дужности да утврђује истину“ (И. Илић, „Реперкусије измењених процесних улога на утврђивање чињеница у кривичном поступку“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, 68/2014, 586), ипак износи тезу да се „Законик о кривичном поступку из 2011. године темељи на начелу утврђивања истине, што истовремено представља циљ вођења поступка“ (*ibidem*), те потом чини покушај доказивања постојања тог начела тумачећи поједине одредбе ЗКП (*ibid.*, 592 и даље).

18 На пример, Шкулић га квалификује као „бесмислену и неморалну девалвацију начела истине у новом законика о кривичном поступку Србије“: М. Шкулић, Г. Илић, *Нови Законик о кривичном поступку Србије: Реформа у стилу „један корак напред – два корака назад“*, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2012, 33. Детаљно о критикама оваквог решења видети у: А. Шкундрић (2024), *op. cit.*, 494 фн. 17. Ипак, на овом месту ваља поменути и, додуше мањинско, гледиште у српској теорији које је скептично

афирмацију тог начела.<sup>19</sup> У том погледу, и ми смо истицали да смо става да начело утврђивања истине ваља поново увести у ЗКП, у смислу прописивања начелне дужности суда (или уз то и другог органа поступка) да „предузме све расположиве процесне радње како би се током кривичног поступка утврдила истина у погледу догађаја који је његов предмет, те да онда стекне уверење да је чињенично стање које је на такав начин утврдио истинито“;<sup>20</sup> а што би наравно подразумевало доказно активан суд.<sup>21</sup>

Актуелна реформа кривичнопроцесног законодавства Републике Србије, те предложене новеле ЗКП садржане у Нацрту, биле су, а и даље су прилика да се поменуте критике уваже, те да се начело утврђивања истине „врати“ у српску кривичну процедуру. У том смислу, у редовима који следе позабавићемо се конкретним решењима предложеним у Нацрту, те оценити да ли она српски кривични поступак „приближавају“ начелу утврђивања истине те, уколико је одговор на претходно питање потврдан, у којој мери, или пак да то није случај, односно да предложене новеле суштински ништа не мењају у погледу статуса предметног начела у кривичном поступку Републике Србије.

### 3.1. Предложене измене у члану 15 ЗКП

Члан 15 ЗКП представља скуп норми које у основи уређују доказивање у кривичном поступку. Према важећем концепту, терет доказивања оптужбе је на тужиоцу (став 2), а суд изводи доказе на предлог странака (став 3). Међутим, суд може дати налог странци да предложи допунске доказе или изузетно сам одредити да се такви докази изведу, ако оцени да су изведени докази противречни или нејасни и да је то неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио (став 4).

Нормативни садржај члана 15 ЗКП се, будући да се ради о системској норми која се односи на доказивање у кривичном поступку, често узима

---

према начелу утврђивања истине, те генерално према могућности утврђивања истине у кривичном поступку, видети, рецимо: G. P. Ilić, M. Miodrag, „Nature, Importance and Limits of Finding the Truth in Criminal Proceedings“, *The Annals of the Faculty of Law in Belgrade – Belgrade Law Review*, 3/2013, 82–100.

- 19 Штавише, још је и у време док је важећи ЗКП био у фази нацрта, многи су са скепсом гледали на положај који је у њему начело утврђивања истине требало да има. Рецимо, „и док се нужности трансформисања претходног кривичног поступка мање-више нема шта приговорити, за опонирање деградирању истине у кривичном поступку има много више плаузибилних аргумената“: S. Davidov, „Načelo istine u krivičnom postupku – između negiranja i potrebe“, *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, 2-3/2011, 574.
- 20 A. Škundrić, „Dometi načela utvrđivanja istine u krivičnom postupku“, *Primena prava i pravna sigurnost: zbornik radova 34. susreta Kopaoničke škole prirodnog prava – Slobodan Perović*, Tom IV (ur. J. S. Perović Vujačić), Kopaonička škola prirodnog prava – Slobodan Perović, Beograd, 2021, 101–102.
- 21 *Ibid.*, 102.

као главни и најјаснији доказ да важећи кривични поступак у Србији не познаје начело утврђивања истине, односно да је оно у њему присутно на један веома ограничен начин. Наиме, према основном правилу суд доказе изводи на предлог странака (члан 15 став 3 ЗКП). Могућност доказног активирања суда, односно судског извођења доказа које ниједна странка у поступку није предложила, вишеструко је ограничена.<sup>22</sup> Суд прво мора да оцени да су до тог тренутка изведени докази (које су, дакле, по правилу предложиле странке) противречни или нејасни, као и да је, кумулативно уз постојање њихове противречности или нејасноће, додатно доказивање неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио.<sup>23</sup> Друго, након такве оцене суда, њему примарно на располагању стоји могућност давања „налога странци да предложи допунске доказе“,<sup>24</sup> а тек изузетно и могућност да сам одреди да се такви докази изведу (члан 15 став 4 ЗКП). У теорији се истиче да је, и поред тога што „одлука суда да доказе изведе *ex officio* може, али и не мора, бити последица чињенице да странка претходно није услишила налог председника већа“,<sup>25</sup> „специфична разлика између налога странци и извођења доказа по службеној дужности управо је у *изузетности* овог другог поступка“.<sup>26</sup>

Нацрт предлаже да се члан 15 став 4 ЗКП измени, тако да гласи: „Изузетно, суд може да изведе доказе којима се утврђују чињенице у поступку, ако оцени да су изведени докази нејасни, противречни или у супротности са другим доказима и када је то неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио“. Поред тога, предвиђено је да се у члану 15 дода нови став 5, који би требало да гласи: „Суд је дужан да одлучивање заснива на чињеницама које су од значаја за доношење одлуке“. У образложењу Нацрта, а у погледу планиране законодавне интервенције у члан 15 ЗКП, наводи се да се то пре свега чини у циљу „усаглашавања са одредбом члана 32. став 1. Устава РС“,<sup>27</sup> која прописује право на правично суђење. Након релативно

22 Бејатовић у том смислу наглашава да „суд само изузетно по службеној дужности може наредити извођење појединих доказа, али ни тада ради утврђивања истине већ само да би се отклониле противречности или нејасноће у већ изведеним доказима“: С. Бејатовић, *Кривично процесно право*, Службени гласник, Београд, 2019, 105.

23 У литератури се истиче да су ови услови, који су према ЗКП неопходни за доказно активирање суда, „постављени кумулативно и каузално“: Г. П. Илић *et al.*, *Коментар Законика о кривичном процесу*, Службени гласник, Београд, 2022, 146.

24 У том смислу и Шкулић, када каже да се „начелно доказна иницијатива суда ограничава на издавање налога конкретної странци“: М. Шкулић, „Погрешна концепција и броје правно-техничке грешке новог Законика о кривичном поступку: Шта даље и како „реформисати реформу српског кривичног поступка“, *Реформа кривичног права* (ур. Г. Илић), Intermex, Београд, 2014, 25.

25 Г. П. Илић *et al.*, *op. cit.*, 148.

26 *Ibidem*.

27 Нацрт, 50. Према наведеној одредби Устава (Службени гласник РС, бр. 98/2006 и 115/2021), „свако има право да независан, непристрасан и законом већ установљен

сумарног образлагања неопходности постизања таквог циља, односно отклањања перципиране неуставности кроз измене и допуне ЗКП предложене у Нацрту,<sup>28</sup> у образложењу Нацрта се закључује да „Устав РС стриктно уређује доминантно расправљање предмета поступка од стране суда, а не странака“,<sup>29</sup> те да „то значи да у нашем кривичном поступку, а у складу са чланом 32. став 1. Устава РС, доказе треба примарно да изводи суд, а не странке пред судом“.<sup>30,31</sup>

У вези са реченим, у образложењу Нацрта се даље наводи да се поменута потреба да се ЗКП усклади са Уставом начелно постиже „поновним увођењем (лимитираног) начела истине у кривични поступак“,<sup>32</sup> односно да је „предложеним изменама поново уведено начело истине у наш кривични поступак, али на један прилично лимитиран начин, тако да се тиме у основи не одступа од основног правила које је задржано, а сходно коме тужилац доказује своју оптужбу и према томе, сноси и ризик од недоказивања“.<sup>33</sup> Напоследку, као још један од разлога за предложене измене и допуне ЗКП у домену његовог члана 15 истиче се и „усклађивање са одредбама ЗКП, које се односе на могућност изјављивања жалбе због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања“,<sup>34</sup> будући да је, према ауторима образложења Нацрта, „потпуно несхватљиво како пресуда може да се побија по чињеничном основу, а да суду претходно није дата могућност да утврди све релевантне чињенице неопходне за доношење законите и правилне пресуде“.<sup>35</sup>

Међутим, када се упореди актуелна, односно позитивноправна конструкција члана 15 ЗКП са оним како би он требало да изгледа према Нацрту, чини нам се недвосмисленим закључак да разлике уопште нису суштинске.<sup>36</sup> Најпре, и даље је, и поред јасно изреченог закључка у образложењу Нацрта да у српском кривичном поступку „доказе треба примарно да изводи суд, а не странке пред судом“, као основно, примарно правило задржано оно садржано у старом и новом ставу 3 члана 15. ЗКП, према којем „суд изводи доказе на предлог странака“, а тек се као *изузетак* од тог правила, у

---

суд, правично и у разумном року, јавно расправи и одлучи о његовим правима и обавезама, основаности сумње која је била разлог за покретање поступка, као и о оптужбама против њега“.

28 Видети Нацрт, 50.

29 *Ibidem*. У том смислу и: М. Шкулић (2014), *op. cit.*, 29.

30 Курзив додао А. Ш.

31 Нацрт, 50.

32 Нацрт, 51.

33 *Ibidem*.

34 *Ibidem*.

35 *Ibidem*.

36 Овакву оцену с правом дају и неки други аутори: „Ако се предложена измена става 4 члана 15 ЗКП упореди са важећим решењем, уочава се да су промене незнатне“: Г. П. Илић, В. Бељански, *Осврт на радни текстови новела Кривичној законика и Законика о кривичном поступку*, Центар за правосудна истраживања (ЦЕПРИС), Београд, 2025, 25.



новопредложеном ставу 4 члана 15. ЗКП, прописује да „суд може да изведе доказе којима се утврђују чињенице у поступку, ако оцени да су изведени докази нејасни, противречни или у супротности са другим доказима и када је то неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио“.

Разлике у Нацрту садржаног „новог“ става 4, у односу на тренутно важећи став 4 члана 15 ЗКП су следеће:

1. Предлаже се брисање примарне алтернативе која стоји на располагању суду уколико оцени да су изведени докази противречни или нејасни и да је то неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио, а то је могућност суда да у таквој ситуацији „да налог странци да предложи допунске доказе“. Брисање ове могућности треба поздравити из начелних разлога. Наиме, ни до сада није постојала никаква потреба за њеним егзистирањем, имајући у виду да је суду увек на располагању у наведеним околностима стајала друга алтернатива, а то је да сам, дакле мимо било каквог страначког предлога, одреди да се такви докази изведу.<sup>37</sup> Уз то, оваква могућност је у суштини била и бесмислена, будући да странка уопште није била дужна да такав налог суда испуни, те да и заиста предложи извођење наложених допунских доказа, а суд није имао на располагању никакав процесни механизам принуде да је на испуњење тог захтева наведе.<sup>38</sup>
2. Предлаже се додавање трећег алтернативног дефекта<sup>39</sup> доказа који су изведени до момента евентуалног доказног активирања суда, у виду њихове „супротности са другим доказима“. Оваква интервенција нам се чини непотребном, пре свега из разлога што су докази који су међусобно супротни нужно и противречни, а међусобна противречност већ изведених доказа је, као што смо видели, и сада предвиђена у ЗКП као један од два могућа доказна дефекта већ изведених доказа који би дозвољавали доказивање од стране самог суда. Другим речима, додавањем алтернативе да су до одређеног момента у поступку изведени докази „у супротности са другим доказима“ се апсолутно ништа ново не постиже.

Поред анализираних предложених измена члана 15 става 4 ЗКП, Нацрт предвиђа и допуну члана 15 новим ставом 5, који би гласио: „Суд је дужан да одлучивање заснива на чињеницама које су од значаја за доношење одлуке“. Овом нормом се вероватно жели нагласити да је суд дужан да своју одлуку, а пре свега пресуду, заснује на чињеницама које су релевантне за њено доношење, док оне које су ирелевантне треба да „заборави“, односно да их уопште не узима у обзир. Међутим, чини нам се да је овакво нешто

37 „Налог странци да предложи допунске доказе није претпоставка за доношење одлуке којом ће суд одредити да се одређени докази изведу“: Г. П. Илић *et al.*, *op. cit.*, 148.

38 Више о томе: М. Шкулић, Г. Илић, *op. cit.*, 75.

39 Поред већ постојећа два алтернативног прописана, у виду њихове „нејасноће“, односно међусобне „противречности“.

непотребно, јер је и до сада било незамисливо да суд, примера ради, своју одлуку у неком предмету заснује на чињеницама које за тај предмет, односно ту одлуку, уопште нису релевантне.<sup>40</sup> Нити би се такве чињенице уопште могле, односно требало да се доказују у конкретном кривичном поступку.<sup>41</sup> Другачије казано, ово би била „непотребна допуна јер је неспорно да одлучне или правно релевантне чињенице представљају основ за примену права и доношење судске одлуке“.<sup>42</sup>

Из обраде у Нацрту предложених измена и допуна члана 15 ЗКП можемо извести закључак да се начело утврђивања истине на системском нивоу не уводи поново у српски кривични поступак. Штавише, можемо такође закључити и да се „остац“ дејства начела утврђивања истине, који и сада постоје у правилима нашег кривичног поступка,<sup>43</sup> предложеним изменама и допунама члана 15 ЗКП на системски начин нимало не „појачавају“. Кључни аргумент за овакве тврдње лежи у томе што је доказни активизам суда, односно извођење доказа од стране суда самоиницијативно, мимо доказне иницијативе странака, и у Нацрту предвиђен само као *моћност*, а не и као *дужност* суда. Наиме, према Нацрту, суд када оцени да су изведени докази нејасни, противречни или у супротности са другим доказима, те да је то непходно да би се предмет доказивања свестрано расправио, само има могућност, али не и дужност, да сам изведе нове доказе.

Овакво решење је не само у супротности са јасно израженим циљем редактора Нацрта да се дејство начела утврђивања истине у српском ЗКП

40 Разложније објашњено, „право државе на кажњавање у конкретној кривичној ствари може бити установљено само судском одлуком којом је правилно утврђено има ли места примени материјалног кривичног права. Према слову закона, чињенично стање је погрешно или непотпуно утврђено „кад је суд неку одлучну чињеницу погрешно утврдио или је није утврдио“ (чл. 370 ст. 1). Из ове одредбе следи да се норме кривичног материјалног и процесног права непосредно примењују на „одлучне“ чињенице. То значи да су одлучне чињенице, у ствари, правне чињенице, које се у теорији кривичног процесног права означавају као *правно релевантне чињенице*. То су правно важне (релевантне) чињенице, зато што су у диспозицији правне норме означене као услов за примену те норме, па се на њих правне норме непосредно примењују и тако стварају правне последице“: В. Ђурђић, „Утврђивање чињеница у кривичном поступку“, *Правна ријеч*, 37/2013, 480.

41 Наиме, самим ЗКП је прописано да су „предмет доказивања чињенице које чине обележја кривичног дела, или од којих зависи примена неке друге одредбе кривичног закона“ (члан 83 став 1), као и да су „предмет доказивања и чињенице од којих зависи примена одредаба кривичног поступка“ (члан 83 став 2). Дакле, правилима која већ постоје у ЗКП, а која се не намеравају мењати Нацртом, предвиђено је које су чињенице правно-релевантне – оне од којих зависи примена материјалног, или евентуално процесног кривичног права у конкретном случају. На било којим другим чињеницама, суд по логици ствари, ни сада не би смео да заснује своју одлуку.

42 Г. П. Илић, В. Бељански, *op. cit.*, 25–26.

43 У теорији се ти „остац“ начела утврђивања истине квалификују као „лимитирано начело истине“: М. Шкулић (2020), *op. cit.*, 83.

оснажи,<sup>44</sup> већ је и крајње нелогично, исто као што је нелогичан и сада важећи члан 15 став 4 ЗКП, те је у супротности са основним карактеристикама кривичног поступка као правног поступка у којем се одлучује о постојању државног, јавноправног захтева за кажњавањем (*ius puniendi*) у конкретном случају. Наиме, уколико је суд већ оценио да су докази који су до одређеног тренутка током поступка, примера ради, нејасни, те да је даље доказивање неопходно да би се предмет доказивања (примера ради, постојање неког обележја кривичног дела) свестрано расправио, из ког разлога би тада суд уопште могао да одлучи да нове доказе ипак не изводи? Другим речима, да ли би имало икаквог смисла да суд оцени да су докази који су изведени нејасни или противречни, као и да је зарад свестраног расправљања предмета доказивања неопходно даље доказивање, али да истовремено одлучи да не искористи своју могућност да одреди даље доказивање?

Из горенаведених реторички постављених питања намеће се закључак да би у описаној ситуацији суд увек требало да одреди извођење доказа по сопственој иницијативи. Међутим, таква би пракса судова била у тензији са изричитим прописивањем могућности извођења доказа на иницијативу самог суда тек као изузетне могућности, која је као таква прописана и у актуелном ЗКП, и у Нацрту. Другачије речено, суд по слову закона не би смео да увек када оцени да су изведени докази нејасни или противречни одреди извођење доказа мимо страначке иницијативе уколико сматра да је то неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио, већ то може да чини само изузетно. Али како да суд направи разлику када да „активира“ ту своју „специјалну моћ“, а када не, уколико би у сваком таквом случају претходно направио оцену да је за свестрано расправљање предмета доказивања неопходно да се изведу допунски докази, чије извођење странке очигледно не желе да предложе? Очигледно је да он јасних параметара за прављење такве дистинкције нема, те да је у том погледу препуштен сопственој арбитражности.

Имајући у виду изложено, слободни смо да предложимо да се у Нацрту предложена измена члана 15. став 4 ЗКП измени, тако да измењени члан 15 став 4 гласи:

***Суд је дужан да одреди извођење дојунских доказа, ако оцени да су изведени докази нејасни или противречни и да је по неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио.***

Изменом коју смо предложили би се суштински на један системски начин ојачало дејство начела утврђивања истине у српском кривичном поступку,

44 Ову супротност примећују и други писци, када говоре о „нескладу између крајње сведене новеле и начелне важности разматране проблематике и аргумената који су у одбрану инквизиторске улоге суда и потраге за „материјалном“ истином изложени“: Г. П. Илић, В. Бељански, *op. cit.*, 29.

иако оно њоме ипак не би у потпуности било враћено, већ би и даље било речи о својеврсном „ограниченом“ дејству тог начела, као компромисном решењу. Наиме, суд би био дужан да допунске доказе изводи само уколико су докази који су већ изведени (дакле докази које су предложили странке у складу са чланом 15 став 3. ЗКП који би остао непромењен), нејасни или противречни и ако је то њихово извођење неопходно да би се предмет доказивања, који такође у првом реду „трасирају“ странке својим доказним предлозима, свестрано расправио. Означавањем доказа чије би извођење у оваквим околностима суд одређивао по службеној дужности као „допунских доказа“, додатно се наглашава да је њихова сврха само да се чињенични супстрат, до којег се у поступку дошло извођењем доказа које су предложили странке, разјасни, односно да се у њему отклоне постојеће противречности.

### 3.2. Јачање дејства начела утврђивања истине крз неке друге одредбе у Нацрту

Видели смо да се начело утврђивања истине, крз измене и допуне ЗКП које се Нацртом предлажу, на системски начин крз општу одредбу ЗКП о доказивању (члан 15) уопште „не враћа“ у српски кривични поступак, нити се чак његово дејство на један системски начин „појачава“. Ипак, крз предложене измене, односно допуне неких других, конкретнијих норми ЗКП, Нацрт заиста донекле оснажује дејство овог начела у нашем кривичном поступку. У редовима који следе позабавићемо се управо тим питањем.

#### 3.2.1. Измене које се односе на љпредмет љ доказивања (члан 83 ЗКП)

Генерално узев, у „кривичном поступку се утврђују разноврсне чињенице јер су кривичне ствари као предмет поступка о коме се одлучује, многобројне, различите сложености и одлика“.<sup>45</sup> Законик о кривичном поступку прописује да су предмет доказивања у кривичном поступку „чињенице које чине обележја кривичног дела, или од којих зависи примена неке друге одредбе кривичног закона“ (члан 83 став 1) као и „чињенице од којих зависи примена одредаба кривичног поступка“ (члан 83 став 2). Другим речима, предмет доказивања су „чињенице које су релевантне за доношење судске одлуке о предмету кривичног поступка, било због тога што имају директан кривичноправни значај...било због тога што су значајне у кривичнопроцесном смислу“.<sup>46</sup>

45 В. Ђурђић, *Кривично љроцесно љправо: о љиш љи гео*, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу, Ниш, 2014а, 244.

46 М. Шкулић (2020), *op. cit.*, 181.

Са друге стране, сам законодавац одређује и да се одређене чињенице, односно њихово постојање или евентуално непостојање, већ *a priori* не доказују. Према актуелном решењу не доказују се чињенице „за које суд оцени да су општепознате, у довољној мери расправљене, да их окривљени признаје на начин који не захтева даље доказивање или да сагласност странака о тим чињеницама није у супротности са другим доказима“ (члан 83 став 3 ЗКП). Као што се види код сваке од ових ситуација, непотребност доказивања одређених чињеница „заснива се на ставу суда, односно на његовој оцени“.<sup>47</sup>

Нацрт предвиђа новину у ставу 3 члана 83 ЗКП. Наиме, према новом решењу, било би само прописано да се „не доказују чињенице које су општепознате“.<sup>48</sup> Чињенице за које суд оцени да су у довољној мери већ расправљене, или да их окривљени признаје на начин који не захтева даље доказивање, или у погледу којих постоји сагласност странака која није у супротности са другим чињеницама, према Нацрту не би већ априорно биле искључене од доказивања. Примера ради, а по новом решењу садржаном у Нацрту, суд би могао да одреди извођење нових доказа ради утврђивања неке чињенице у погледу чијег постојања постоји сагласност странака, уколико је става да су до тог тренутка изведени докази којима се односна чињеница утврђује *нејасни*, те да је даље доказивање те чињенице неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио (члан 15 став 4 ЗКП), чак иако оцени да наведена сагласност странака није у супротности са до тада изведеним доказима.

47 *Ibid.*, 184.

48 Члан 39 Нацрта. На овом месту ваља поменути да се у Нацрту, за разлику од важеће одредбе ЗКП, више не говори о чињеницама за које суд *оцени* да су општепознате, већ о чињеницама које су општепознате. На први поглед, оваква измена је логична. Наиме, ако је чињеница општепозната, онда је она таква и у односу на суд, те нема потребе да он у том погледу даје било какву своју оцену. Школски пример јесте да се „неће доказивати да је у Београду ушће Саве у Дунав“ (М. Шкулић (2020), *op. cit.*, 184). Ипак, нису све ситуације тако једноставне. У компликованијим случајевима, неко ипак мора да *каже*, другим речима, да *оцени*, да се у наведеном примеру заиста и ради о општепознатој чињеници, коју би стога, било бесмислено доказивати. У различитим моделима поступка, тај неко је посве различит – у мешовитом моделу континентално-европског типа, суд је тај који суверено одлучује да ли је нека чињеница општепозната или не, те да ли ће се она доказивати или не. Са друге стране, у адверзијалном моделу кривичне процедуре, од пресудног значаја је одговор на питање да ли се странке слажу да је одређена чињеница општепозната или не (детаљно о овој проблематици вид.: V. Bajović, *op. cit.*, 165–188). Имајући у виду објашњено, мишљења смо да је ипак боље да остане решење које је тренутно прописано у ЗКП, односно да се не доказују чињенице за које суд *оцени* да су општепознате. Наиме, када би се прихватио предлог учињен у Нацрту, по којем се не би доказивале чињенице које су општепознате, остало би нејасно, имајући у виду посве хибридни структуру српског кривичног поступка, када би се одређена чињеница сматрала за општепознату, тј. чија би оцена за тако нешто била релевантна – оцена суда, или пак оцена странака.

Оваква новела ЗКП би представљала појачавање дејства начела утврђивања истине у српском кривичном поступку, будући да би суштински створила основу за појачани доказни активизам суда, што бисмо свакако могли да оценимо као позитиван корак.

### 3.2.2. Измене које се односе на љпризнање окривљеној (члан 88 ЗКП)

Признање окривљеног представља „један од могућих исказа окривљеног приликом његовог саслушања, поред порицања или делимичног признања“.<sup>49</sup> Током историјског развоја кривичног процесног права, било је периода када је признање било *regina probationem*, односно најснажнији могући доказ. Такав је случај био са чистим инквизиторским кривичнопроцесним моделом и његовим прихватањем начела законске (формалне) оценое доказа, који је свој врхунац доживео у Европи у време апсолутистичких монархија. У таквом моделу поступка би признање окривљеног представљало необорив доказ да је он заиста учинио кривично дело, те би аутоматски повлачило доношење осуђујуће пресуде и његово кажњавање. Овакав статус признања је, иначе, довео до тога да се оно од окривљеног жели „извући“ по сваку цену, те је отворило врата за примену мучења у циљу његовог давања,<sup>50</sup> а што је било један од главних разлога за напуштање чисто инквизиторског модела кривичне процедуре у корист мешовитог типа кривичног поступка, до којег долази током 19. века.<sup>51</sup>

У савременом кривичном процесном праву, признање окривљеног више нема онај значај који је имало у време чистог инквизиторског кривичнопроцесног модела. Наиме, кривичнопроцесна законодавства (и то пре свега она која припадају континентално-европском правном кругу)<sup>52</sup>

49 С. Бркић, Т. Бугарски, *Кривично љроцесно љправо I*, Универзитет у Новом Саду – Правни факултет, Нови Сад, 2022, 191.

50 Више о томе: Т. Vasiljević, *Sistem krivičnog procesnog prava SFRJ*, Zavod za izdavanje udžbenika Socijalističke Republike Srbije, Beograd, 1971, 21.

51 М. Шкулић (2020), *op. cit.*, 12.

52 За разлику од мешовитог модела кривичног поступка, карактеристичног за државе евро-континенталне правне провенијенције, у земљама англо-америчке правне традиције које прихватају адверзијални модел кривичне процедуре, признање има изузетно јаку доказну снагу. Тако је нпр. „признање крунски доказ у америчком кривичном поступку, тако да је само скоро „голо“ признање довољно да доведе до окончања кривичног поступка у његовим најранијим фазама“: М. Шкулић, *Кривично љправо Сједињених Америчких Држава*, Службени гласник, Београд, 2023, 367. На први поглед може деловати нелогично да је признање било *regina probationem* у историјском инквизиторском типу кривичног поступка, карактеристичног за европске апсолутистичке монархије, али да је то фактички и у модерним адверзијалним кривичним поступцима, које многи и даље називају „акузаторским“. Ипак, до таквог истог резултата у та два различита

постављају извесне границе беспоговорном поклањању вере признању од стране кривичног суда. Овакав приступ начелно је оправдан имајући у виду да признање у конкретном случају може бити и лажно.<sup>53</sup> Основно је пак питање где поставити поменуте границе, односно у којим све случајевима орган поступка обавезати на даље прикупљање доказа, и поред датог признања окривљеног.

У том погледу, ЗКП сада прописује да је, када окривљени призна да је учинио кривично дело, орган поступка „дужан да и даље прикупља доказе о учиниоцу и кривичном делу само ако постоји основана сумња у истинитост признања или је признање непотпуно, противречно или нејасно и ако је у супротности са другим доказима“ (члан 88). Дакле, према важећој норми, орган поступка би био дужан да и након давања признања окривљеног „прикупља“<sup>54</sup> нове доказе уколико су кумулативно испуњена два услова, од којих је први „алтернативно постављен и односи се на постојање основане сумње у истинитост признања, или на недостатке признања који се огледају у његовој непотпуности, противречности или нејасности“<sup>55</sup> а „у случају постојања неке од наведених околности потребно је да буде остварен и други услов – да је признање у супротности са другим доказима“.<sup>56</sup>

Нацрт предлаже измену другог кумулативно прописаног услова, тако да се више, за постојање дужности органа поступка да и поред признања окривљеног прикупља нове доказе о учиниоцу и кривичном делу, не тражи да предметно признање буде „у супротности са другим доказима“, већ да то признање „није поткрепљено другим доказима“.<sup>57</sup> Предложена законодавна интервенција, којом се у основи „васкрсава“ решење које је било предвиђено према ЗКП 2001,<sup>58</sup> оснажила би дејство начела утврђивања истине у српском кривичном поступку, бар када је реч о питању признања окривљеног. Наиме, захтев да „је признање у супротности с другим доказима“, „снижава стандард

---

процесна модела долази из посве различитих разлога. У случају историјског инквизиторског модела, признање је било најснажнији доказ услед прихватања начела законске оцене доказа, односно сам законодавац је признању из одређених разлога (пре свега верски заснованих), приписивао такву доказну снагу. Са друге стране, признање има изразито јаку доказну снагу у адверзијалном моделу поступка јер то произлази из основне концепције тог поступка као спора две супротстављене странке, које у својеврсном „доказном двобоју“ покушавају да у погледу спорних чињеница суд убеди да постоји, или да не постоји, она која њој иде у прилог – а будући да у случају признања нема никаквог спора, ствар бива једноставно решена.

53 В. Ђурђић (2014а), *op. cit.*, 277.

54 За критику коришћења овог термина вид. В. Ђурђић (2014а), *op. cit.*, 278; С. Бејатовић (2019), *op. cit.*, 310, фн. 394.

55 Г. П. Илић *et al.*, *op. cit.*, 363.

56 *Ibidem.*

57 Члан 43 Нацрта.

58 Вид. Г. П. Илић *et al.*, *op. cit.*, 363.

неопходан за оцену доказне вредности признања<sup>59</sup> у односу на захтев да „признање није поткрепљено другим доказима“. Другим речима, у случају кад се као услов за активирање дужности органа поступка за даљим прикупљањем доказа јавља захтев да је конкретно признање „у супротности са другим доказима“, тада је формално могуће да такво признање не буде поткрепљено ниједним другим доказом да би било узето као релевантно – довољно је да ниједан други доказ не противречи том признању.<sup>60</sup> Са друге стране, ако се као услов јавља захтев да признање „није поткрепљено другим доказима“, тада за активирање дужности органа поступка да надаље прикупља доказе није довољно да остали докази у поступку нису у супротности са признањем, већ ти докази морају ићи у прилог односном признању, тј. морају ићи у прилог оцене да је признање истинито.

### 3.2.3. Дојуна која се односи на недосћайке у налазу и мишљењу вешћака (члан 124 ЗКП)

Нацртом се предвиђа допуна члана 124 ЗКП новим ставом 2, према којем: „Јавно тужилаштво, односно суд може по службеној дужности или на предлог странака наредити да се вештачење понови ако се налаз и мишљење вештака и стручно мишљење стручног саветника битно разликују“.<sup>61</sup> Реч је о потпуно новом решењу, које уважава значај стручног саветника и његове улоге у кривичном поступку, која подразумева „функцију контролног карактера у односу на вештачење“,<sup>62</sup> са циљем да „обезбеди правилно, стручно и законито вештачење“.<sup>63</sup>

Ову предложену допуну ЗКП смо уврстили у ред одредби Нацрта којима се јача дејство начела утврђивања истине у кривичној процедури јер она изреком даје, додуше само могућност, суду (и јавном тужиоцу) да и самоиницијативно, уз разуме се и алтернативу да то учини и на предлог странака, нареди понављање вештачења ако се налаз и мишљење вештака и стручно мишљење<sup>64</sup> стручног саветника битно разликују. Тиме се проширују

59 *Ibid.*, 365.

60 У том смислу, у теорији се и запажа да оваква формулација (да признање није у супротности са другим доказима), „имплицитно подразумева да поред признања постоје и други докази, мада би се, додуше натегнуто, могло закључивати да други докази и не морају да постоје“: С. Бркић, „Признање окривљеног као тачка приближавања српског кривичног процесног права англосаксонском праву“, *Хармонизација српској и мађарској љрава са љравом Евројске Уније* (ур. Р. Кеча), Универзитет у Новом Саду – Правни факултет, Нови Сад, 2013, 306.

61 Члан 59 став 2 Нацрта.

62 М. Шкулић (2020), *op. cit.*, 236.

63 С. Бркић, Т. Бугарски, *op. cit.*, 214.

64 Овде би могло бити спорно што појам „стручног мишљења стручног саветника“ изричито не постоји у важећим одредбама ЗКП. Такође, његово се увођење у правила кривичног поступка не предвиђа ни Нацртом. Ипак, синтагма „стручно



могућности које суду (и јавном тужиоцу) стоје на располагању у погледу доказне радње вештачења, а чији резултат (налаз и мишљење вештака) неретко представља веома важан доказ у кривичном поступку. Другим речима, овом допуном би се дала могућност појачане доказне активности суда у погледу једне доказне радње, односно радње вештачења.

### 3.2.4. *Измене у погледу покрећивања истраге* (члан 296 и члан 297 ЗКП)

Једна од највећих новина које су предложене у Нацрту јесте она у погледу врсте одлуке којом се покреће истрага. Наиме, актуелно решење предвиђа да се истрага покреће „наредбом надлежног јавног тужиоца“ (члан 296 став 1 ЗКП), а што за последицу има немогућност побијања такве одлуке жалбом, имајући у виду да се по дефиницији „жалба никада не може изјавити против наредбе“.<sup>65</sup> Овакво решење је критиковано у кривичнопроцесној теорији, уз аргумент да се ради о „потенцијално неуставном законском решењу, јер се одредбом члана 32 став 1 Устава Републике Србије, између осталог – сваком гарантује да суд расправи и о основаности сумње која је била разлог за покретање поступка“.<sup>66</sup> На сличним позицијама стоје и аутори Нацрта.<sup>67</sup>

Према изменама члана 296 ЗКП предложеним у Нацрту, истрага би се покретала решењем о спровођењу истраге, које би доносио јавни тужилац.<sup>68</sup> Против тог решења, окривљени и његов бранилац би имали право на изјављивање жалбе судији за претходни поступак у року од три дана од његовог достављања.<sup>69</sup> Судија за претходни поступак ће, у даљем року од три дана од дана достављања жалбе, донети решење да нема места спровођењу истраге, ако утврди: 1) да дело за које се води истрага није кривично дело, а нема услова за примену мере безбедности или дело за које се води истрага

---

мишљење стручног саветника“ се може тумачити на начин да обухвата резултате реализације појединих права која стручни саветник у кривичном поступку има, односно евентуалне примедбе које је он дао на налаз и мишљење вештака, као и исказ који је дао о предмету вештачења (вид. члан 126 став 1 ЗКП).

65 М. Шкулић (2020), *op. cit.*, 83.

66 *Ibid.*, 83, фн. 177. У том смислу и: С. Бејатовић (2019), *op. cit.*, 391.

67 „Наведени предлози представљају усклађивање са чланом 32. Устава РС“, Нацрт, 59.

68 Вид. члан 120 Нацрта.

69 Вид. члан 121 став 2 Нацрта. Иначе, у кривичнопроцесној теорији било је предлога и да се, ако остане решење да се истрага покреће наредбом, против такве наредбе ипак предвиди одговарајуће правно средство – жалба или приговор (М. Шкулић (2014), *op. cit.*, 44), што би практично представљало изузетак у односу на правило да против наредбе нема правног средства. Такво би решење отклонило основни проблем који се јавља приликом покретања истраге наредбом против које нема правног средства. Ипак, приступ редактора Нацрта, према којем се дакле предвиђа да се истрага убудуће покреће решењем, у системском смислу чини се прихватљивијим.

није кривично дело које се гони по службеној дужности; 2) да је кривично гоњење застарело или је обухваћено амнестијом или помиловањем или постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење; 3) да не постоји основана сумња да је окривљени учинио дело које му се ставља на терет.<sup>70</sup>

Иако истрага и према Нацрту суштински остаје јавнотужилачка, отварањем могућности судске контроле покретања истраге значајно се повећавају овлашћења суда у овој фази кривичног поступка. За тему нашег рада, од посебног је значаја то што би суд доносио решење да нема места спровођењу истраге и у ситуацији када утврди да не постоји *основана сумња*<sup>71</sup> да је окривљени учинио кривично дело које му се ставља на терет. Ту би дакле суд, у одговарајућем функционалном облику (судија за претходни поступак), ценио да ли из доказа које је јавни тужилац навео у решењу о спровођењу истраге произлази постојање основане сумње или не.

И поред тога што судија за претходни поступак, разуме се оправдано, у овој фази не би имао овлашћења да „упућује“ јавног тужиоца које и какве доказе још треба да прибави, те што свакако не би имао овлашћења да сам одреди прибављање таквих доказа како би решење јавног тужиоца о спровођењу истраге „правно опстало“, или „конвалидирало“, овлашћењима која Нацрт даје судији за претходни поступак се на један посредан начин ипак оснажује начело утврђивања истине у српском кривичном поступку. Наиме, самом чињеницом да би сада постојала и могућност судске контроле, између осталог и постојања основане сумње као услова за покретање истраге, појачава се и дејство овог начела – суд би тада ценио да ли из расположивог доказног материјала произлази постојање такве сумње. Другим речима, постојање степена сумње који је релевантан за спровођење истраге би према решењу садржаном у Нацрту било подвргнуто и (потенцијалној) судској

70 Члан 121 став 3 Нацрта.

71 На овом месту напомињемо да Нацрт предлаже измену у погледу процесно-релевантног степена сумње за покретање истраге у односу на важеће решење у ЗКП. Наиме, сада је за покретање истраге довољно постојање основа сумње, дакле најнижег процесно-релевантног степена сумње, да је одређено лице учинило кривично дело, односно да је учињено кривично дело од стране непознатог учиниоца (члан 295 став 1 ЗКП). Исти степен сумње захтева се и за вођење предистражног поступка, а што се оправдано критикује у кривичнопроцесној теорији (вид.: В. Ђурђић (20146), *op. cit.*, 72–73; С. Бејатовић, „Неколико разлога неопходности наставка рада на реформи кривичног процесног законодавства Србије“, *Реформа кривичној љрава* (ур. Г. Илић), Intermex, Београд, 2014, 102–103; М. Шкулић (2020), *op. cit.*, 302). Важећи ЗКП постојање основане сумње, као вишег процесно-релевантног степена сумње у односу на основе сумње, тражи само за одређивање притвора током истраге (члан 211 став 1 ЗКП).

За разлику од ових актуелних решења, творци Нацрта предлажу да се за покретање истраге тражи основана сумња (вид. члан 119 Нацрта), док би основи сумње остали процесно-релевантан степен сумње само за вођење предистражног поступка, којем би, према слову Нацрта, био враћен стари назив – преткривични поступак (вид. члан 104 Нацрта).

контроли, насупрот позитивноправном решењу према којем је за покретање истраге довољна једино оцена јавног тужиоца да у конкретном случају заиста и постоји основана сумња.

### *3.2.5. Дојуне које се односе на њоверавање њојединих доказних радњи њоком истраје (члан 299 ЗКП)*

Још једна новина коју Нацрт предлаже јесте могућност да, током истраге, „јавни тужилац, окривљени и бранилац предложе судији за претходни поступак да испита одређеног сведока, ако је вероватно да, због болести, старости или других важних разлога, неће моћи да буде испитан на главном претресу“.<sup>72</sup> Притом, ако се судија за претходни поступак не сложи са таквим предлогом, затражиће без одлагања да о томе одлуку донесе ванпретресно веће у року од 48 сати.<sup>73</sup>

Како редактори Нацрта наводе, предложеним допунама се „проширује улога суда у истрази коју води јавни тужилац“, те се на овај начин „омогућава да суд обезбеди доказе за које постоји вероватноћа да неће моћи да се изведу на главном претресу, чиме се начелно обезбеђује виши степен доказног кредибилитета“.<sup>74</sup> Овде се заправо ради о значајном одступању од начела непосредности у извођењу доказа, чија је суштина у томе да се „начелно, само они докази који су изведени током главног претреса, односно на њему у релевантним процесним формама потврђени, могу да буду доказна подлога за пресуду којом се претрес окончава“.<sup>75</sup> Ипак, и до сада су постојали бројни изузеци у односу на ово правило, од којих је најзначајнији предвиђен правилима о упознавању са „садржином записника о исказима“ (члан 406 ЗКП), где се у одређеним ситуацијама дозвољава „коришћење доказа који су изведени у неким претходним фазама истог кривичног поступка, или је у питању доказ изведен на другом суђењу“.<sup>76</sup> Оно што је ново у допунама предложеним Нацртом јесте што се сада тим исказима, као што су његови творци и нагласили, начелно даје већи степен доказног кредибилитета, будући да се предвиђа могућност да се, примера ради, сведок током истраге испита пред судом у функционалном облику судије за претходни поступак.

И ова предложена новела ЗКП даје шири овлашћења суду приликом прикупљања доказа током истраге која по својој основној концепцији и даље остаје јавнотужилачка. Према томе, можемо рећи да и она иде у правцу оснаживања начела утврђивања истине у српском кривичном поступку.

<sup>72</sup> Члан 122 Нацрта.

<sup>73</sup> *Ibidem*.

<sup>74</sup> Нацрт, 59.

<sup>75</sup> М. Шкулић (2020), *op. cit.*, 65.

<sup>76</sup> *Ibid.*, 400.

### 3.2.6. Измене у погледу предузимања доказних радњи у корист одбране (члан 302 ЗКП)

Процесни институт предузимања доказних радњи у корист одбране представља „својеврсни коректив у односу на оцену јавног тужиоца да ли је у конкретном случају потребно вршити одређене доказне радње које би могле резултирати одговарајућим позитивним ефектом за одбрану, што би формално посматрано, јавни тужилац и иначе, свакако морао да учини“.<sup>77</sup> Другим речима, сврха овог института јесте да се да могућност осумњиченом или браниоцу да предложи јавном тужиоцу да током истраге предузме одређену доказну радњу за коју сматрају да би ишла њима у корист, а коју из неког разлога јавни тужилац већ сам није предузео.<sup>78</sup>

Према актуелном решењу, „ако осумњичени и његов бранилац сматра да је потребно предузети одређену доказну радњу, предложиће јавном тужиоцу да је предузме“ (члан 302 став 1 ЗКП). У случају да јавни тужилац такав предлог одбије или се о њему у року од осам дана од дана његовог подношења не изјасни, осумњичени и његов бранилац могу исти тај предлог поднети судији за претходни поступак (члан 302 став 2 ЗКП) који ће, ако га усвоји, наложити јавном тужиоцу да предложену доказну радњу предузме и одредити му рок за то (члан 302 став 3 ЗКП). Међутим, у литератури се с правом закључује да се „овде ипак, у основи ради о инструктивном законском механизму, јер законодавац није предвидео никакве процесне последице уколико се јавни тужилац оглуши о одлуку судије за претходни поступак, нити ако...наложену доказну радњу обави без неког посебног „ентузијазма“...што се наравно, по логици ствари, може и очекивати, јер се овде ради о активностима на које је јавни тужилац фактички „принуђен“, а које је он примарно сматрао непотребним“.<sup>79</sup>

<sup>77</sup> *Ibid.*, 328.

<sup>78</sup> Наиме, јавни тужилац је дужан да „са једнаком пажњом испитује чињенице које терете окривљеног и чињенице које му иду у корист“ (члан 6 став 4 ЗКП). Сходно томе, он би увек био дужан да током истраге предузима и доказне радње за које сматра да су релевантне и да би њихови резултати могли ићи у прилог осумњиченом. Међутим, могуће је да, примера ради, јавни тужилац сматра да предузимање одређене доказне радње није потребно јер сматра да њен резултат не би био релевантан за конкретни кривични поступак, а да се субјекти у функцији одбране са таквом његовом оценом не слажу. Управо због могућности наступања овакве ситуације је и предвиђен институт предузимања доказних радњи у корист одбране, који осумњиченом и његовом браниоцу омогућава да предложи јавном тужиоцу да такву доказну радњу, за коју они дакле сматрају да би им ишла у корист, и предузме.

<sup>79</sup> М. Шкулић (2020), *op. cit.*, 329. Миљуш истиче да су „ретки случајеви да судија за претходни поступак усваја предлог одбране, те налаже предузимање доказне радње“, као и да је „суздржавање судије за претходни поступак да се меша у рад јавног тужиоца последица елиминација начела истине, те истражне улоге суда у

Новина која се предлаже у Нацрту<sup>80</sup> јесте да, уколико јавни тужилац одбије предлог за предузимање одређене доказне радње или о предлогу не одлучи у року од три дана<sup>81</sup> од достављања предлога, „окривљени и његов бранилац могу предложити судији за претходни поступак да предузме доказну радњу“, а о том предлогу судија за претходни поступак одлучује у року од три дана од његовог достављања. Ако судија за претходни поступак усвоји такав предлог, „предузеће предложену доказну радњу и о томе, уз достављање записника и других материјала о спроведеној доказној радњи, обавестити јавног тужиоца“. Дакле, за разлику од важећег решења према којем судија за претходни поступак само може да, ако нађе да је предлог одбране основан, наложи јавном тужиоцу да односну доказну радњу предузме, а што овај, видели смо, фактички и не мора да учини, сада се предлаже да у том случају судија за претходни поступак *сам предузме* ту доказну радњу.

Аутори Нацрта су, у образложењу предложене измене, навели да се „на овај начин, окривљеном пружају веће гаранције да ће се извести докази који су у корист одбране, јача се његов положај и тако успоставља фактички „нарушена“ равнотежа положаја странака у фази у којој је јавни тужилац орган поступка, а тиме се омогућава и остваривање функције одбране“.<sup>82</sup> Овакву новину можемо поздравити, будући да заиста чини институт предузимања доказних радњи у корист одбране делотворнијим. Напоследку, како се и овом предложеном изменом јачају овлашћења суда у форми судије за претходни поступак током истраге, и то у области предузимања доказних радњи, закључујемо да би и њоме било појачано дејство начела утврђивања истине у кривичном поступку Републике Србије.

### *3.2.7. Измене које се односе на њрихваићање сїоразума о њризнању кривичног дела (члан 317 ЗКП) и сїоразума о сведочењу окривљеног (члан 323 ЗКП)*

Споразум о признању кривичног дела представља алтернативу вођењу „класичног“ кривичног поступка. Он је по природи ствари у колизији са начелом утврђивања истине, будући да се у случају његовог закључења кривични поступак окончава пре него што би то био случај да он није закључен.<sup>83</sup> Наиме, споразум о признању кривичног дела може се закључити

---

истражи“: И. Миљуш, *Начело једнакости „оружја“ у кривичном процесу*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2022, 273–274.

80 Вид. члан 124 Нацрта.

81 Овде се Нацртом предлаже скраћење рока за својеврсно „ћутање јавног тужиоца“ у погледу предлога одбране, који у актуелном ЗКП износи осам дана.

82 Нацрт, 60.

83 У том погледу истиче се како признање окривљеног, дато у склопу споразума, „окончава потребу за прикупљањем доказа, те на тај начин минимизује ангажовање тужилаштва у доказивању постојања кривичног дела, али на терет

од доношења наредбе о спровођењу истраге до закључења главног претреса (члан 313 став 1 ЗКП). Овај се споразум, дакле, може закључити током истраге, у фази оптужења, током припрема за главни претрес, као и све док главни претрес траје. Опште узев, што се „раније“ током конкретног кривичног поступка овај споразум закључи, то је мање дејство начела утврђивања истине у том кривичном поступку.<sup>84, 85</sup>

Ипак, споразум који закључе окривљени и јавни тужилац не обавезује аутоматски кривични суд у смислу доношења осуђујуће пресуде, већ он претходно мора проћи својеврсни поступак „судске ауторизације“. Наиме, неопходно је да суд прихвати дати споразум, што ће учинити уколико утврди да су за то испуњени законом прописани услови. Један од тих услова тиче се и евалуације расположивих доказа од стране суда – другим речима, ни у случају закључења споразума, као ни у случају „обичног признања“, признање није само по себи апсолутни доказ, већ се на одговарајући начин мора оценити у садејству и са осталим доказима. Може се генерално рећи да овај

---

изналажења материјалне истине“: М. Blažić Pavićević, „Sporazum o priznanju krivičnog dela – pojam, pravna priroda i korišćenje sporazuma o priznanju krivičnog dela kao dokaza“, *Crimen*, 3/2020, 348.

- 84 У теорији постоји схватање по којем се „не види разлог због кога споразум о признању кривице доводи у питање утврђивање истине, осим ако се не прихвати да се истина утврђује само и искључиво на главном претресу“, те се у том погледу додаје: „...не може се тврдити да је главни претрес пресудан за утврђивање истине, имајући у виду да се на њему најчешће само потврђује оно што је већ закључено у истрази. Пре би се могло тврдити да је у континенталноевропском праву управо истрага од пресудног значаја за исход поступка. Због тога се не може сматрати да је споразум о признању кривице супротан начелу истине, с обзиром на то да се истина не утврђује само на главном претресу, већ током читавог поступка“: В. Бајовић, *Споразум о љризнању кривице: љйоредно–љйравни љйриказ*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2009, 187–188. Можемо се сложити да начело утврђивања истине дејствује током целог кривичног поступка, дакле и током истраге, а не само на главном претресу. На крају крајева, оно делује и у односу на јавног тужиоца као органа поступка током истраге, те га обавезује да једнаку пажњу обрати како на доказе који су на штету, тако и на доказе који су у корист окривљеног. Међутим, такође нам се чини неспорним да ово начело свој „пуни сјај“ доживљава управо на главном претресу, кроз прописивање дужности претресног суда да *ex officio* изводи доказе ради утврђења истине (у случају да је начело утврђивања истине прихваћено у пуном капацитету), односно његове могућности да то чини (ако је, као што је то учињено у актуелном ЗКП, а од чега се суштински не одступа ни у Нацрту, начело утврђивања истине прихваћено у лимитираном облику). Према томе, ближи нам је закључак да споразум о признању кривичног дела увек у одређеном обиму, смањује дејство начела утврђивања истине у кривичном поступку у којем је примењен. Чак и да до закључења тог споразума дође на главном претресу, он би, истина за нијансу, умањио дејство начела утврђивања истине у конкретном кривичном поступку.
- 85 Блажић Павићевић наглашава да закључење споразума о признању кривичног дела, „иако у бити противно начелу материјалне истине, не може бити третирано као неправично за окривљеног“: М. Blažić Pavićević, *op. cit.*, 349.

услов за потврђивање споразума о признању кривичног дела на један посредан начин представља израз дејства начела утврђивања истине. Међутим, у погледу регулисања на који се начин у случају закључења споразума признање има ценити у односу са другим доказима, могући су различити приступи.

Измене које се у Нацрту предлажу у погледу услова за прихватање споразума о признању кривичног дела,<sup>86</sup> односно споразума о сведочењу окривљеног,<sup>87</sup> заправо су корелативне већ у овом раду анализираним изменама које садржи Нацрт у вези са „обичним“ признањем окривљеног. Наиме, према Нацрту, суд ће пресудом прихватити споразум о признању кривичног дела и огласити окривљеног кривим ако, између осталог, утврди „да постоје и други докази који поткрепљују признање окривљеног да је учинио кривично дело“,<sup>88</sup> за разлику од актуелног решења садржаног у ЗКП, према ком ће суд то учинити ако утврди да „постоје и други докази који нису у супротности са признањем окривљеног да је учинио кривично дело“ (члан 317 став 1 тачка 3).<sup>89</sup>

Аналогна допуна предвиђена је и у погледу услова који се траже да би суд решењем прихватио споразум о сведочењу окривљеног. У том погледу, Нацрт предвиђа додавање и четвртог услова за прихватање тог споразума, односно да суд утврди „да постоје и други докази који поткрепљују признање“ које је дао окривљени сведок.<sup>90</sup> Оно што је изненађујуће јесте чињеница да, у погледу признања садржаног у споразуму о сведочењу окривљеног, у важећем ЗКП не постоји чак ни услов да „постоје и други докази који нису у супротности са признањем окривљеног да је учинио кривично дело“,<sup>91</sup> какав услов постоји код споразума о признању кривичног дела.

У оба случаја, у Нацрту предложене измене, односно допуне ЗКП иду за појачавањем дејства начела утврђивања истине. Другим речима, повишава се праг за доказну оцену признања, садржаног у одговарајућем страначком споразуму, као истинитог.<sup>92</sup>

86 Вид. члан 136 Нацрта.

87 Вид. члан 140 Нацрта.

88 Члан 136 Нацрта.

89 Иначе, у теорији је критиковано актуелно решење садржано у члану 317 став 1 тачки 3 ЗКП, према којем је довољно да постоје и други докази који нису у супротности са признањем окривљеног. У том смислу, Шкулић је истицао да се ту ради о „значајном одступању од начела истине...услед чињенице да се више не тражи (као што је то био случај у ЗКП 2001, а што се сада поново предлаже у Нацрту, прим. аут) да постоје други докази који поткрепљују признање окривљеног, већ „само“ да постоје докази који нису у супротности са његовим признањем, а што је суштински значајно нижи доказни стандард“: М. Škulić, „Relation between the Principle of Truth and Simplified Forms of Criminal Proceedings in Criminal Matters“, *Simplified Forms of Procedure in Criminal Matters* (eds. I. Jovanović, М. Stanisavljević), OSCE Mission to Serbia, Belgrade, 2013, 89.

90 Члан 140 Нацрта.

91 Вид. члан 323 ЗКП.

92 Овакав предлог начелно можемо поздравити, имајући у виду да се у пракси неретко јављају случајеви у којима окривљени, из различитих разлога, може желети

### 3.2.8. Измене у погледу предлагања доказа на главном претресу (члан 395 ЗКП)

Нацрт предлага и одређене измене у вези са предлагањем нових доказа на самом главном претресу. Од тих измена, за нашу тему релевантна је она којом се предлага брисање могућности коју је према актуелном решењу (члан 395 став 4 тачка 1) имао председник већа, а то је да образложеним решењем одбије доказни предлог странке ако оцени да је реч о доказу „за који су странке, бранилац и оштећени знали у току припремног рочишта или након одређивања главног претреса, али га без оправданог разлога нису предложили“. Дакле, према Нацрту ни формално више не би постојала могућност да из наведеног разлога председник већа одбије одређени доказни предлог,<sup>93</sup> што представља још један пример, додуше такође посредног, оспособљавања дејства начела утврђивања истине у српском кривичном поступку.

### 3.2.9. Измене у погледу овлашћења председника већа (члан 367 ЗКП) и овлашћења већа (члан 368 ЗКП)

Коначно, поједине измене које су од значаја за начело утврђивања истине односе се на одређене корекције у односу на овлашћења председника већа, односно целокупног претресног већа у вези са прибављањем доказа за главни претрес, односно извођењем „судских“ доказа на главном претресу. У суштини, овде се ради о операционализацији системске норме ЗКП о

---

да склопи нпр. споразум о признању кривичног дела и поред тога што је невин (више о томе: В. Делибашић, „Споразум јавног тужиоца и окривљеног о признању кривичног дела“, *Култура полица*, 32/2017, 364–365).

- 93 На први поглед, изгледа да се брисањем цитиране тачке у ставу 4 члана 395. ЗКП само постиже усаглашавање са такође једним од системских промена које се предлагају у Нацрту, а то је потпуна елиминација припремног рочишта из кривичног поступка (вид. од члана 345 до члана 351 ЗКП). Иначе, залагања за потпуно укидање припремног рочишта у нашем кривичном поступку су већ неко време оправдано присутна у теорији, вид., примера ради: Ј. Шкулић, „Припремно рочиште у кривичном поступку“, *Ванинституционалне мере, појединачне форме постојања и други кривичноправни инструментни реакције на криминалност и појединачно кажњено законодавство (испуњена очекивања или не?)* (ур. В. Турањанин, Д. Чворовић), Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и „Intermex“, Златибор – Београд, 2022, 412–413). Ипак, дејство овог брисања је шире, јер онемогућава одбијање предложеног извођења и оних доказа за које су странке знале након одређивања (или, језиком Нацрта говорећи, *заказивања*) главног претреса, па до његовог одржавања, а нису њихово извођење предложиле до самог одржавања главног претреса. Наравно, овим брисањем се не омогућава одуговлачење поступка, будући да и према Нацрту председнику већа стоји на располагању одбијање било ког доказног предлога странака „чије је извођење очигледно усмерено на одуговлачење поступка (члан 395 став 4 тачка 3 ЗКП).



доказивању садржане у члану 15, односно оног њеног дела који уређује самоиницијативно извођење доказа од стране суда, у вези са самим главним претресом.

Према тренутном решењу, ЗКП познаје својеврсну „поделу надлежности“ између председника већа са једне, и целог претресног већа са друге стране у погледу овлашћења која суду стоје на располагању у складу са чланом 15 став 4. Наиме, према позитивном праву председник већа има начелну дужност да се „стара о томе да поступак тече без одуговлачења и разматрања питања која не доприносе свестраном расправљању предмета доказивања“ (члан 367 став 2 тачка 4), а исто тако је прописано да он „даје налог странци да предложи допунске доказе“ (члан 367 став 2 тачка 8). Са друге стране, претресно веће одлучује о „извођењу допунских доказа, уколико оцени да је то неопходно да би се отклониле противречности или нејасноће у изведеним доказима и да је то неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио“ (члан 368 став 1 тачка 5 ЗКП).

Нацрт у потпуности елиминише надлежност претресног већа у погледу овлашћења суда из члана 15 став 4 ЗКП, те његово вршење у потпуности ставља „у руке“ председника већа. У складу са тим, предлаже се измена цитиране тачке 8 у члану 367 став 2. ЗКП, где се брише овлашћење председника већа у вези са давањем налога странкама да предложи извођење допунских доказа (будући да се, као што смо видели, могућност издавања таквих налога брише и из одредбе члана 15 став 4.), а додаје се његово овлашћење да „и без предлога странака, браниоца или оштећеног наређује прибављање нових доказа за главни претрес или изводи потребне доказе у складу са чланом 15. став 4. овог закона, после извођења доказа по предлогу странака“.<sup>94</sup>

Наведене измене у суштини немају претерани значај за начело утврђивања истине као таквог, имајући у виду да се њима само у потпуности „пребацује“ надлежност у вршењу права суда на основу члана 15 став 4 ЗКП са претресног већа на председника тог већа.<sup>95</sup> Ипак, ми смо их овде навели јер

94 Вид. члан 155 став 2 Нацрта. У Нацрту се такође предлаже делимична промена тачке 4 у члану 367 став 2. ЗКП, у смислу да она сада најпре наглашава овлашћење председника већа да се „стара о свестраном претресању предмета“ (вид. члан 155 став 1 Нацрта).

95 На први поглед би се могло чинити да то што се та овлашћења са суда у колективном саставу „пребацују“ на председника већа као инокосног органа чију функцију увек врши судија професионалац, генерално доприноси јачању начела утврђивања истине у кривичном поступку, имајући у виду да председник већа сада у доношењу одлуке да се у конкретном поступку изведе неки „судски“ доказ није везан условом да за такву одлуку „(при)добе“ барем већину гласова чланова претресног већа, те да би у том смислу вршење доказних овлашћења суда било оперативније. Међутим, овде је могуће навести и супротну ситуацију, у којој остали чланови већа, мимо дакле његовог председника, сматрају да је потребно да суд самоиницијативно изведе неки доказ, али да такво њихово мишљење не дели и председник већа – тада би, према новелама предложеним у Нацрту, меридаван био став председника већа. Према томе, и даље сматрамо исправним

нам се чинило значајним да укажемо и на одређене промене које се Нацртом предвиђају и у погледу оперативног коришћења наведених доказних овлашћења суда.

#### 4. ЗАКЉУЧАК

Из измена и допуна ЗКП које смо обрадили намећу се два закључка. Прво, њима се начело утврђивања истине на системски начин „не враћа“ у кривични поступак Републике Србије, нити се његово дејство на системски начин „појачава“. Овај закључак темељи се на чињеници да се основна норма ЗКП која уређује доказивање (члан 15), а пре свега онај њен део који се односи на доказна овлашћења суда (став 4), суштински не мења. Суд би и према Нацрту имао само могућност (право) да самоиницијативно изводи доказе и то само изузетно, а не дужност да то чини.

Друго, појединим, конкретнијим одредбама ЗКП чије се измене, односно допуне, Нацртом предлажу, ипак се оснажује дејство начела утврђивања истине у српском кривичном поступку. Овде пре свега мислимо на појачана овлашћења суда (у облику судије за претходни поступак) током истраге, али и на неке друге предложене новеле, попут оних које се тичу услова за прихватање признања окривљеног, прихватање одређених страначких споразума, и тако даље.

Према томе, један синтетички закључак би могао да гласи да се Нацртом заиста предлажу такве измене и допуне ЗКП које би довеле до тога да начело утврђивања истине, иако у основи и даље лимитирано, буде значајније „присутно“ у српској кривичној процедури. Начелно бисмо могли да поздравимо такво решење, имајући у виду наша досадашња залагања за реафирмацију овог кривичнопроцесног начела. Међутим, са правнотеоријског становишта, морали бисмо приговорити томе што у Нацрту ипак није учињен напор и ка предлагању таквог решења које би *системски враћило начело утврђивања истине у наш кривични процес*, или *иа бар на системски начин оснажило*, у смислу дужности кривичног суда да и по службеној дужности изводи доказе, мимо страначких предлога, а у циљу утврђивања истине о предмету који је предмет тог поступка.

#### ЛИТЕРАТУРА

- Бајовић В., *Споразум о признању кривице: ујоредно-љравни љриказ*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2009.
- Bajović V., *O činjenicama i istini u krivičnom postupku*, Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Beograd, 2015.

---

наш закључак да се изменама Нацрта у овом сегменту суштински нити повећава, нити смањује дејство начела утврђивања истине у српском кривичном поступку.

- Бејатовић С., „Неколико разлога неопходности наставка рада на реформи кривичног процесног законодавства Србије“, *Реформа кривичног права* (ур. Г. Илић), Intermex, Београд, 2014.
- Bejatović S., „Reforma krivičnog procesnog zakonodavstva i međunarodni pravni standardi“, *Crimen*, 2-3/2016.
- Бејатовић С., *Кривично процесно право*, Службени гласник, Београд, 2019.
- Blažić Pavićević M., „Sporazum o priznanju krivičnog dela – pojam, pravna priroda i korišćenje sporazuma o priznanju krivičnog dela kao dokaza“, *Crimen*, 3/2020.
- Бркић С., „Признање окривљеног као тачка приближавања српског кривичног процесног права англосаксонском праву“, *Хармонизација српској и мађарској права са правом Европске Уније* (ур. Р. Кеча), Универзитет у Новом Саду – Правни факултет, Нови Сад, 2013.
- Бркић С., Бугарски Т., *Кривично процесно право I*, Универзитет у Новом Саду – Правни факултет, Нови Сад, 2022.
- Vasiljević T., *Sistem krivičnog procesnog prava SFRJ*, Zavod za izdavanje udžbenika Socijalističke Republike Srbije, Beograd, 1971.
- Davidov S., „Načelo istine u krivičnom postupku – između negiranja i potrebe“, *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, 2-3/2011.
- Делибашић В., „Споразум јавног тужиоца и окривљеног о признању кривичног дела“, *Култура полица*, 32/2017.
- Ђурђић В., „Утврђивање чињеница у кривичном поступку“, *Правна ријеч*, 37/2013.
- Ђурђић В., *Кривично процесно право: општи део*, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу, Ниш, 2014а.
- Ђурђић В., „Концепцијске странпутице у новом Кривичном поступку Србије“, *Реформа кривичног права* (ур. Г. Илић), Intermex, Београд, 2014б.
- Ilić P. G., Miodrag M., „Nature, Importance and Limits of Finding the Truth in Criminal Proceedings“, *The Annals of the Faculty of Law in Belgrade – Belgrade Law Review*, 3/2013.
- Илић Г. П., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *et al.*, *Коментар Закона о кривичном процесу*, Службени гласник, Београд, 2022.
- Илић Г. П., Бељански В., *Осврћ на радни текст новела Кривичног законика и Законика о кривичном процесу*, Центар за правосудна истраживања (ЦЕПРИС), Београд, 2025.
- Илић И., „Реперкусије измењених процесних улога на утврђивање чињеница у кривичном поступку“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, 68/2014.
- Jekić Z., *Dokazi i istina u krivičnom postupku*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 1989.
- Jovančević N., „Položaj glavnih procesnih subjekata u novom ZKP iz 2011“, *Crimen*, 2/2012.
- Кнежевић С., „Начело истине у кривичном поступку“, *Защити права људских и мањинских права у европском правном простору, књига прва* (ур. П. Димитријевић), Правни факултет у Нишу – Центар за публикације, Ниш, 2011.

- Миљуш И., „Трагање за истином у кривичном поступку“, *Идентификацијски љреображај Србије: љрилози Пројекту 2017: колекцијивна монољрафија* (ур. Радмила Васић, Бојана Чучковић), Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2018.
- Миљуш И., *Начело једнакости „оружја“ у кривичном љосћујуку*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2022.
- Škulić M., „Relation between the Principle of Truth and Simplified Forms of Criminal Proceedings in Criminal Matters“, *Simplified Forms of Procedure in Criminal Matters* (eds. I. Jovanović, M. Stanisavljević), OSCE Mission to Serbia, Belgrade, 2013.
- Шкулић М., „Погрешна концепција и броје правно-техничке грешке новог Законика о кривичном поступку: Шта даље и како „реформисати реформу српског кривичног поступка“, *Реформа кривичној љрава* (ур. Г. Илић), Intermex, Београд, 2014.
- Шкулић М., *Кривично љроцесно љправо*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2020.
- Шкулић Ј., „Припремно рочиште у кривичном поступку“, *Ванинституционалне мере, љоједностиављене форме љосћујуања и друји кривичнојравни инсћрументии реакције на криминалићетии љозићивно казнено законодавсћиво (исћуњена очекивања или не?)* (ур. В. Турањанин, Д. Чворовић), Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и „Intermex“, Златибор – Београд, 2022.
- Шкулић М., *Кривично љправо Сједињених Америчких Држава*, Службени гласник, Београд, 2023.
- Шкулић М., „Казнена политика и реформа кривичног процесног законодавства Србије (адекватност реакције на криминалитет или не?“, *Казнена љолићика и адекватности реакције на криминалићетии* (ур. Турањанин В., Чворовић Д.), Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и „Intermex“ – Београд, Златибор, 2024.
- Шкулић М., Илић Г., *Нови Законик о кривичном љосћујуку Србије: Реформа у сћићу „један корак наћред – два корака назад“*, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2012.
- Škundrić A., „Dometi načela utvrđivanja istine u krivičnom postupku“, *Primena prava i pravna sigurnost: zbornik radova 34. susreta Kopaoničke škole prirodnog prava – Slobodan Perović*, Tom IV (ur. J. S. Perović Vujačić), Kopaonička škola prirodnog prava – Slobodan Perović, Beograd, 2021.
- Škundrić A., „Elementi načela utvrđivanja istine u normativnom okviru postupka pred Međunarodnim krivičnim sudom“, *Crimen*, 2/2022a.
- Škundrić A., „Odnos načela utvrđivanja istine i načela pravičnog vođenja krivičnog postupka“, *Sudski postupak – pravda i pravičnost : zbornik radova 35. susreta Kopaoničke škole prirodnog prava - Slobodan Perović*, Tom IV (ur. J. S. Perović Vujačić), Kopaonička škola prirodnog prava – Slobodan Perović, Beograd, 2022b.

Шкундрић А., „Начело утврђивања истине и терет доказивања у кривичном поступку“, *Казнена йолиџика и адекватнось реакције на криминалиџеџ* (ур. Турањанин В., Чворовић Д.), Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и “Intermex” – Београд, Златибор, 2024.

*Aleksa Škundrić\**

## THE PRINCIPLE OF DETERMINATION OF THE TRUTH IN THE ONGOING REFORM OF SERBIAN LAW OF CRIMINAL PROCEDURE

### *Summary*

*This paper is dedicated to the research of the scope of the principle of the determination of the truth in the Draft of the amendments of the Serbian Code of Criminal Procedure, which was published in 2024. Besides the introductory part, this article has four main parts. In its first part, the author makes relatively summarily remarks about the meaning which the principle of the determination of the truth has in the law of criminal procedure. Afterwards, focus is placed on the certain solutions contained in the Draft and the analysis whether they make the principle more present in the Serbian criminal procedure, or not. In this sense, special emphasis is being put on the planned changes of Art. 15 of the Code of Criminal Procedure, which contains rules of systematic nature in relation to evidence. Then the author analyzes the scope of the principle of determination of the truth regarding some other, more specifics norms of the Draft. It is concluded that the scope of the principle is indeed being broadened by the proposed changes of the Code of Criminal Procedure, albeit not in a general, systematic way, by prescribing the general duty of criminal court to determine the truth in criminal proceedings, and therefore to introduce evidence ex officio. Rather, it does so through changes proposed to the more concrete norms of the Code (e.g. by creating a higher threshold for the evaluation of the admission of guilt of the accused, etc.).*

**Keywords:** the principle of determination of the truth, criminal proceedings, Code of Criminal Procedure, evidence, material truth.

---

\* Teaching Assistant, University of Belgrade – Faculty of Law and Researcher, Central European Academy, Budapest, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6623-5080>, [aleksa.skundric@ius.bg.ac.rs](mailto:aleksa.skundric@ius.bg.ac.rs).